

Spoznanje, ki ga bralcu ponudi avtorica, gre tudi v smeri, da je konstrukcija evropske kulturne identitete, kakršno si je zamislila Evropska unija, v času globalizacijskih procesov nedvomno legitim in celo dobrodošel način za poskus vzpostavitve tesnejših povezav med članicami Evropske unije. Tesnejše povezave v smislu večje identifikacije z Evropo naj bi sledile predhodnim političnim in ekonomskim integracijam. Različni koncepti evropskih integracijskih procesov in demokratični primanjkljaj Evropske unije ohranjajo evropsko kulturno identiteto na ravni posameznih nacionalnih kultur, prezentacija nacionalnih identitet pa poteka predvsem na osnovi zgodovinsko izoblikovanih stereotipov. Ob tem gre poudariti, da so kulturne identitete nacionalnih držav še vedno prevladujoča oblika kolektivnih identifikacij. Konstrukcija evropske identitete, če naj ostane zvesta modelu vzpostavljanja identifikacij z nacionalno državo, mora izhajati iz lastnega kulturnega spomina, slednji pa je predmet nenehnih izumov, selekcij in amnezij.

Avtorica razpravo zaključuje z vprašanjem, ali se je mogoče izogniti stereotipnim zaznavam. Slednji namreč predstavljajo integrativni družbeni element s tem, da posamezniki ponotranjijo neke predstave, norme in vzorce, ki determinirajo in oblikujejo neko skupnost. Stereotipi so kot braniki meja te skupnosti in obenem služijo pojasnjevanju, opravičevanju in racionaliziranju vedenj, mnenj ali odločitev skupnosti, čeprav pojem iracionalno preveva strukturo te delujoče skupnosti. Stereotipi so del širšega družbenega delovanja in mrežnih odnosov, obenem pa se seštevajo kot vsota posameznih kognitivnih zaznav individuuumov. Ta vsota ni linijska, temveč se vektorsko »širi« v več smeri.

Roman Vodeb

Simona Kustec Lipicer: Poseganje države v civilno družbo – javnopolitična perspektiva. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Znanstvena knjižnica, 2006.
232 strani (ISBN 961-232-242-9), 19 evrov

Tisti, ki smo se že pred leti tako ali drugače ukvarjali s konceptom države in civilne sfere, se nismo mogli opirati na zgledno slovensko literaturo. Potem pa smo na knjižnih policah uzrli knjigo z zgovornim naslovom *Poseganje države v civilno sfero* avtorice Simone Kustec Lipicer. Že samo kazalo in uvod sta veliko obetala – skeptični bralci, ki se dandanes otepajo zateženih metapolitoloških knjig, so si lahko oddahnili. Avtorica se na skoraj 200 straneh na dokaj poljuden način razpiše o državi in civilni sferi. Pri tem se sklicuje na neverjetno veliko avtorjev, predvsem tujih. Bralci – ciljna skupina bralcev so verjetno predvsem študenti – bodo po prebrani knjigi zdravorazumsko zapopadli bistvo državnega poseganja v civilno sfero in njenega reguliranja. Zaželeno pa bi bilo, da bi določena dejstva iz te knjige razumeli tudi politiki – predvsem tisti, ki sedijo v raznih občinskih in mestnih svetih. Resni politiki – v mislih imamo predvsem župane in podžupane (vključno z njihovim strokovnim timom strokovnjakov oz. svetovalcev) – pa bi morali znanja iz te knjige vtakati v korpus svoje politološke vednosti. V skupino potencialnih bralcev moramo uvrstiti še vse tiste državne in civilne ideologe različnih kulturnih praks, ki snujejo to ali ono nacionalno politiko – npr. kulturno (v ožjem pomenu besede) ali športno. Ker knjiga ne spada med t. i. težka branja, je to povsem mogoče oziroma – naš nasvet: kdorkoli se ponuja in aktivno udejstvuje kot ideolog nekega gibanja – bodisi na državni ali lokalni ravni – naj skuša prebrati in razumeti, kar nam je Simona Kustec Lipicer ponudila v svoji knjigi *Poseganje države v civilno sfero*.

Če je avtorici sploh mogoče kaj očitati, je to morda ravno pomanjkanje filozofskih pogledov na teorijo države oz. (katerekoli) ideologije, ki se vselej nanaša na politiko. No, pa saj v teoretski sociologiji mrgoli tudi takšnih metapolitoloških tekstov.

V uvodu knjige je korektno napovedan koncept vsebine oz. dilem, ki jih namerava obdelati. V primež vzame lastnosti in odnose države in civilne sfere kot konstitutivno nasprotujočih si institucij v odnosu do gledišča. Potem jo zanimajo načini, s katerimi državni akterji (»igralci«) – Rastko Močnik jih imenuje »tvorni agenti« – država posega v civilno sfero. Logično pa je, da je vse skupaj smiselno gledati še z vidika učinkov intervencije oz. poseganja teh »tvornih agentov« oz. državnih igralcev (akterjev) v delovanje civilne sfere.

Knjiga je razdeljena na tri oz. štiri dele. Najprej so pojasnjeni načini razumevanja javnopolitične perspektive državne intervencije v civilno sfero in njuna vloga v organizaciji življenja ljudi oz. državljanov. Sledi analiza teoretičnih pogledov na paradigmo država–civilna družba (sfera). Nazadnje so predstavljeni še bistveni atributi države, ki postulirajo poseganje države v »organizacijo življenjskega uživanja«, ki predstavlja srž in bistvo koncepta civilne sfere. V tem prvem delu knjige se avtorica ustavi ob dilemah pozitivnega in negativnega dojemanja poseganja države v civilno sfero. Morda v tem delu bralec ni posebej opomnjen na izhodiščni smisel življenja. Skozi psihoanalitični vidik razumevanja bi namreč lahko rekli, da avtorica dejansko vseskozi govori o načinu organizacije življenjskega uživanja – jasno pa tega dejstva ne izreče. Freudovsko rečeno, je država nekoč nastala zato, da so se ljudje medsebojno (z zakoni in ustavo) dogovorili, kako si bodo čim bolj prijetno organizirali življenje. Država s svojimi intervencijami svojim pripadnikom (državljanom) dviguje aritmetično sredino življenjskega ugodja, posledično pa tudi sreče. Država se mora konstituirati kot »policaj«, ki diktira, do kod in v katero smer se lahko razbohota užitek njenih državljanov, ki jim strokovno rečemo civilna sfera. V metapsihološkem oz. filozofskem jeziku libidinalne ekonomije in Freudovega znamenitega koncepta t. i. prihranka (libidinalne) energije (pri razlagi koncepta smešnega) država kot institucija v povezavi s civilno sfero tvori nekakšno »komedijo vsakdanjega (pre)živetja«. Država s svojo intervencijo dejansko olajša življenje, saj državljanom prihrani dragoceno energijo, ki jo ti občutijo kot ugodje, življenjsko prijetnost. Določene energetske prihranke (v paradigmi smešnice oz. smešnega) človek občuti ugodno, jih »odsmeje«. V paradigmi države, ki prihrani energijo svojemu občestvu, pa država svojim državljanom zagotavlja lagodno življenje, saj marsikaj organizacijskega postori namesto njih. Državljanji se sicer ne smejejo na ta račun, pač pa lahko energijo porabijo za druge načine življenjskega uživanja oz. jo preusmerijo na druga področja. Država jim dela uslugo, in državljanom je na račun državne intervencije v organizacijo njihovega življenja dejansko prijetneje živeti. Seveda se država lahko preveč zažre v civilno sfero – in ravno to dilemo dobro obdela tudi avtorica, ko govori o pozitivnih in negativnih dojemanjih poseganja.

V drugem delu knjige oz. v nekakšnem četrtem sklopu se avtorica osredotoča na analizo zgodovinskega razvoja države in civilne sfere kot dveh institucij z različno logiko v odnosu do (prijetnega) življenja. Relacije obeh institucij (države in civilne sfere) se skozi zgodovinska obdobja spreminjajo. S predstavitvijo antične države oz. polisov bralec z malce truda in logičnim sklepanjem lahko razume paradigmo države v povezavi s civilno sfero. Na tej osnovni oz. zgodovinski paradigmi je mogoče zgledno graditi razumevanje sodobnega koncepta (moderne) države – še posebej v povezavi s civilno sfero. Tisti bralci, ki jih bo zanimala vloga Cerkev oz. religij (in posvetnega) v kontekstu države, bodo na številnih mestih lahko našli traktate, na katerih bodo lahko gradili nadaljnje razumevanje Cerkev oz. religij (in posvetnega) v odnosu do države. Podobne povezave je mogoče najti v odnosu vojska–država in tudi država–birokracija oz. odnos državljanov do upravno-administrativnega aparata. Avtorica tudi dobro zastavi koncept postopnega poseganja države v nacionalno politiko industrije, šolstva oz. (usmerjenega) izobraževanja (in pozneje tudi vzgoje), pa tudi kulture in športa. V luči nekaterih zgodovinskih analiz je marsikaj, kar je značilno za današnjo državo, logično nadaljevanje zametkov državnega poseganja izpred nekaj stoletij. Morda bi se avtorica lahko malce bolj razpisala o socialni politiki države oz. samem

konceptu pomoči revnim in obubožanim. Ta vidik je namreč dovolj zapleten, da bi se mu dalo nameniti več teoretske pozornosti. Državno interveniranje v socialno pomoč namreč temelji na dokaj zapleteni logiki – namreč: niso problematični trpeči revni sloji prebivalstva. Problematično je »trpljenje« vladajoče birokracije, kralja ali monarha, ki ob pogledu na trpeče in obubožane (revne, lačne, bolne) tako zelo osebno trpi, da se odloči za določeno socialno politiko, ki naj bi popravila kritično stanje. Torej – nekdo, ki ima vzvod političnega odločanja in oblasti, tako zelo trpi, da je pripravljen vzpostaviti močno socialno politiko, ki naj bi pomagala revnim, bolnim in obubožanim – vendar posledično predvsem zato, da sam (politično) vladajoči sloj neha trpeti, ko gleda trpeče državljane. V to smer se avtorica filozofsko oz. metapsihološko ni poglobljala. Po drugi strani pa omenja tezo o zatonu oz. koncu države ter o konceptu globalizacije. Zadnji, sintetični del knjige ni več teoretski, pač pa na nek način uporaben, saj se dotika nekaterih konkretnih primerov.

Ob koncu lahko rečemo, da je škoda, da se ni kdo o tej temi razpisal pred desetletjem ali več. Knjigo Simone Kustec Lipicer naj bi brali študenti – lahko pa jo beremo tudi kot nekakšen priročnik za vladanje, s katerim bi si lahko politiki oz. državni ideologi precej pomagali. Tudi ideologi različnih dejavnosti, ki so domena civilne sfere, bi si lahko pomagali pri samoomejitvi in zakoličenju svojega legitimnega sektorja delovanja. Tako pa se je v obdobju tranzicije delalo precej »po občutku«. Težka »prtjljaga« iz prejšnjega družbenopolitičnega sistema je pačila vpogled v sodobno paradigmo moderne demokratične države in civilne sfere. Predstavljena knjiga bo sedaj lahko pomagala razumeti srž oz. bistvo odnosa države do civilne sfere in obratno ter spontano nakazovala določene rešitve v tej večno aktualni politični paradigmi.

Bogomir Novak

Jeffrey Moussaieff Masson: Zablode psihoterapije. Ljubljana, Umco, zbirka Preobrazba, 2007.

415 strani (ISBN 987-961-6445-60-3), 28,90 evrov

Knjiga Jeffreyja Massona *Zablode psihoterapije* je prevod knjige *Against Therapy: Emotional Tyranny and the Myth of Psychological Healing*, ki je izšla že leta 1988 in je aktualna še danes. Masson po svoji radikalnosti negira samo idejo psihoterapije in presega vse njene dosedanje kritike. Spremno besedo za to knjigo sta napisala Perko in Rugelj, uvod vanjo pa D. Rowe in Masson sam. Na koncu knjige je dodan intervju Marije Zidar z Massonom.

Po Massonu psihiatrija kot veda o zdravljenju duševnih boleznih za razliko od medicine diagnosticira (etiketira, stigmatizira) obnašanje, ki ga konformna družba ne mara. Še nedavno je bila to homoseksualnost, jutri bo to verjetno homofobija. Če se nekdo okliče za mesijo, misli, da fluorescentna svetila govorijo z njim ali da je devica Marija, postane primer takšnega obnašanja. Takšne ljudi psihoterapevti označijo za bolne in jih velikokrat pošljejo na zdravljenje proti njihovi volji. V zgodovini psihiatrije, ki jo Masson na kratko označuje, je bil Erickson prvi, ki je namesto dotodanjega odnosa psihiater–bolnik uvedel vsaj navidez enakovredno relacijo psihoterapevt–klient. Psihoterapija je postala splošnejši izraz, ker niso vsi psihoterapevti psihiatri. Psihiatri izhajajo iz medicinskega znanja, medtem ko psihoterapevti (v ožjem smislu) zdravijo lažje psihološke težave in motnje.

Masson sam je bil nekaj časa psihoanalitik, ki je podvomil v uspešnost psihiatrije, sploh v njeni nameri pomagati bolnikom. Psihiatrična diagnoza namreč temelji na socialnih, političnih in estetskih vrednotah kot socialnih in političnih standardih. Čeprav je povpraševanje uporabni-